

Udbredelse og forekomst af 8 fiskearter i de danske habitatområder, 1995-2017

NATURAL HISTORY MUSEUM OF DENMARK
UNIVERSITY OF COPENHAGEN

Statens Naturhistoriske Museum

RAPPORT

Adresse

Øster Voldgade 5-7
DK-1350 København K
Danmark
Phone (45) 35322222
E-mail: snm@snm.ku.dk

Titel: Udbredelse og forekomst af 8 fiskearter i de danske habitatområder, 1995-2017 (2019)	Rapport nr. 2019_1	Dato 25. september 2019
	Projekt nr. 1	Sider 20
Forfattere: Henrik Carl, Statens Naturhistoriske Museum, Københavns Universitet Peter Rask Møller, Statens Naturhistoriske Museum, Københavns Universitet	Emne Bilag II-arter, fisk	Distribution Offentlig
	Geografisk område Danmark Nordsøen Østersøen	ISBN 978-87-87519-90-8

Rekvirent Miljøstyrelsen	Kontaktperson ABF
-----------------------------	----------------------

4 keywords, Dansk	4 keywords, English
1. Habitatområder	1. Habitat sites
2. Fisk	2. Fish
3. Bilag II-arter	3. Annex II species
4. Danmark	4. Denmark

Indledning

Den følgende gennemgang er baseret på data fra Fiskeatlasset (www.fiskeatlas.dk), der er et nationalt kortlægningsprojekt, som har til formål at kortlægge udbredelsen af samtlige fiskearter i Danmark og i dansk territorialfarvand. Projektet, som har eksisteret siden 2006, er et samarbejde mellem Statens Naturhistoriske Museum (som rummer sekretariatet) og DTU Aqua, og det kombinerer data fra officielle undersøgelsesprogrammer (Winbio, NOVANA, ICES osv.) med forskellige tidligere uudnyttede datakilder som fx lystfiskerlitteratur, forummer på internettet, erhvervsfiskeres indberetninger og ikke mindst indberetninger fra den brede befolkning. Pt. rummer Atlasdatabasen ca. 1,2 mio. registreringer fordelt på mere end 250 arter, og oplysningerne dækker perioden fra 1500-tallet og frem til i dag. I det følgende er kun oplysninger fra 1995-2017 brugt.

De mange forskellige datakilder medfører, at det kan være vanskeligt at sammenligne den indsats, hvormed fangsterne er gjort og dermed beregne tætheder og ændringer i antal/udbredelse. Til gengæld er datagrundlaget mere dækkende end nogensinde tidligere, og Fiskeatlasset rummer mange oplysninger om arter, der sjældent registreres i forbindelse med traditionelle undersøgelser. For at gøre oplysningerne fra de forskellige datakilder nogenlunde sammenlignelige, opereres der i det følgende med antal af registreringer i forskellige år i forskellige habitatområder. Hvert afsnit rummer et oversigtsskema, hvor det samlede antal af registreringer i perioden 1995-2017 fremgår. Bemærk, at en registrering kan dreje sig om mange eksemplarer af den pågældende art.

I Atlasdatabasen er registreringerne kategoriseret efter, hvor sikre artsbestemmelserne er. På baggrund af tidligere erfaringer er der opstillet kriterier for, hvilken form for dokumentation, der kræves for at forskellige arter kan regnes som sikkert bestemte. Nogle arter er nemlig lette at genkende, mens andre kræver eksperter for at udføre bestemmelsen. I det følgende er der kun benyttet sikre observationer – såkaldte A-bestemmelser. Notatet rummer oplysninger om otte Bilag II-arter fra habitatdirektivet: bæklampret, flodlampret, havlampret, majsild, stavsild, pigsmerling, dyndsmerling og snæbel. Laksen, som også er en Bilag II-art, er ikke nævnt i det følgende, da den allerede er dækket af et omfattende overvågningsprogram.

Bæklampret (*Lampetra planeri*)

Bæklampretten er en vandløbsfisk, der gennemfører hele sin livscyklus i ferskvand, og den mangler således det parasitiske saltvandsstadium, der kendes fra vore andre lampretter. I larvestadiet (larverne kaldes hørål eller ammocoetes) er de ligesom larver af vore andre lampretter blinde og lever nedgravet i bunden. Føden består af detritus, kiselalger og andre alger. Efter et larvestadium på 2,5-8 år (måske helt op til 20 år) forvandler de sig til voksenformen, der gyder i områder med sand og grus. Gydningen foregår om foråret. De voksne tager ikke føde til sig, og de dør efter legen. Bæklampretten er afhængig af, at der er områder med blød bund nedstrøms gydepladserne.

Bæklampretten er en ret almindelig fisk i Danmark – især i Jylland hvor den er kendt fra de fleste åsystemer. På Fyn er den især udbredt i Odense Å-system, men den kendes også fra nogle andre åer. På Sjælland er den kun udbredt nogle få steder, og i nyere tid er det især i Suså-systemet og Esrum Å, at den er fundet, men der er også enkelte registreringer fra andre åer. Desuden findes den i nogle få åer på Bornholm. Den kan være overset mange steder, for der foretages sjældent målrettede undersøgelser af lampretter. Som regel sker registreringerne i forbindelse med elfiskeri i åerne, og i de fleste tilfælde er det larverne, der registreres. Selvom det er nærmest umuligt at kende larver af bæk- og flodlampretter fra hinanden, bliver larverne konsekvent registreret som bæklampretter. På den måde overestimeres antallet af bæklampretter sikkert i de åer, der også rummer flodlampretter. Bæklampretter de fleste steder er meget mere talrige end flodlampretter, så forvekslingen er mest uheldig for forvaltningen af flodlampret.

I den periode, hvor amterne stod for en stor del af elfiskeundersøgelserne, blev arten registreret ganske ofte. Siden amterne blev nedlagt (udgangen af 2006), er antallet af elfiskeundersøgelser (og dermed antallet af fangster af bæklampretter) faldet. Der er imidlertid ikke mistanke om, at arten er gået tilbage i de senere årtier, og de forbedringer af vandløbene, der er foretaget mange steder for primært at hjælpe laksefiskene, er også kommet bæklampretterne til gode. Hårdhændet oprensning af vandløbene kan stadig være et problem nogle steder, ligesom forureningsulykker også lokalt dræber fiskene. Da bæklampretterne mangler det vandrende stadium, genskabes bestandene ikke med fisk udefra, hvis de udryddes helt i en å. Der er adskillige eksempler på dette fra tidligere tider, men ikke fra de seneste årtier.

Omr. nr.:	Omr. navn:	Reg. 1995-2017:
H8	Åsted Ådal	4
H14	Ålborg Bugt, Randers Fjord og Mariager Fjord	4
H15	Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal	39
H20	Rold Skov, Lindenberg Ådal og Madum Sø	35
H21	Lundby Hede, Oudrup Østerhede og Vindblæs Hede	6
H27	Hvidbjerg Å, Ove Sø og Ørum Sø	2
H30	Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simsted og Nørre Ådal, Skravad Bæk	56
H32	Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge	1
H33	Tjele Langsø og Vinge Møllebæk	1
H35	Hald Ege, Stanghede og Dollerup Bakker	1
H39	Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal	16
H40	Karup Å	22
H45	Gudenå og Gjern Bakker	7
H48	Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for Salten Langsø og dele af Gu.	17
H49	Sepstrup Sande, Vrads Sande, Velling Skov og Palsgård Skov	8
H50	Yding Skov og Ejer Skov	1
H57	Heder og klitter på Skovbjerg Bakkeø	1
H58	Nissum Fjord	8
H59	Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord	9
H60	Borris Hede	1
H61	Skjern Å	28
H64	Harrild Hede, Ulvemosen og heder i Nørlund Plantage	5
H65	Store Vandskel, Rørbæk Sø og Tinnet Krat	80
H66	Uldum Kær, Tørring Kær og Ølholm Kær	7
H67	Skove langs nordsiden af Vejle Fjord	2
H69	Højen Bæk	10
H70	Øvre Grejs Ådal	16
H74	Hedeområder ved Store Råbjerg	4
H77	Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å øst for Varde	8
H78	Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde	25

H79	Sneum Å og Holsted Ådal	24
H80	Kongeå	23
H86	Brede Å	6
H90	Vidå med tilløb, Rudbøl Sø og Magisterkogen	3
H98	Odense Å med Hågerup Å, Sallinge Å og Lindved Å	32
H105	Arreskov Sø	1
H117	Gribskov	21
H131	Køge Å	1
H164	Dueodde	1
H181	Silkeborgskovene	2
H190	Esrum Sø, Esrum Å og Snævret Skov	26
H194	Suså med Tystrup-Bavelse Sø og Slagmosen	2
H196	Lønborg Hede	3
H215	Tislum Møllebæk	3
H216	Bangsbo Ådal og omliggende overdrevsområder	14
H217	Nymølle Bæk og Nejsum Hede	5
H222	Villestrup Ådal	79
H223	Kastbjerg Ådal	19
H224	Flynder Å og heder i Klosterhede Plantage	20
H225	Idom Å og Ormstrup Hede	14
H226	Kongenshus Hede	4
H235	Holtum Ådal, øvre del	2
H238	Egtved Ådal	22
H239	Alslev Ådal	1
H249	Ovstrup Hede med Røjen Bæk	4

Flodlampret (*Lampetra fluviatilis*)

Flodlampretten er en såkaldt anadrom vandrefisk, der yngler i vandløb og vokser op i havet. De voksne fisk lever i 1-2 år af at parasitere på eller dræbe andre fisk, mens de opholder sig i havet. Man har ikke påvist egentlig ”homing” som hos fx laks og ørred, hvor de gydemodne fisk finder tilbage til det vandløb, de selv blev gydt. Man mener i stedet, at de voksne fisk bliver tiltrukket af lugten af larver fra tidligere års gydning – en indikation på et egnet levested. Flodlampretterne gyder oftest i april og maj, og de yngler i områder med grus og småsten. Når æggene klækker, vandrer larverne nedstrøms til steder med blød bund, hvor de graver sig ned og lever som en slags orme i bunden. De er afhængige af, at der er områder med blød bund nedstrøms gydepladserne. Larverne (der kaldes hørål eller ammocoetes) lever af detritus, kiselalger og forskellige andre alger ide 2,5-3,5 år larvetilværelsen normalt varer. De voksne dør efter gydningen.

Flodlampretten er en forholdsvis sjælden fisk i Danmark, og kun få steder findes den i større antal. Der foretages dog ikke målrettet overvågning af artens udbredelse, så registreringerne er noget tilfældige og sikkert meget mangelfulde. De fleste fund/fangster i ferskvand er sket i de større vestjyske åer – især syd for Limfjorden. Nogle få steder er flodlampretterne ganske talrige. Fx trækker der tusindvis af flodlampretter ind i Ribe Vesterå for at yngle hvert år. I de østjyske åer er arten meget sjælden. På Fyn er den aldrig fundet, og på Sjælland er den kun fundet meget fåtalligt i nogle få åsystemer. En grundig gennemgang af den kendte udbredelse i ferskvand findes i *Atlas over danske ferskvandsfisk*. Da det på nuværende tidspunkt ikke er muligt at kende forskel på larver af flod- og bæklampretter, ved man ikke meget om artens ynglesteder. I forbindelse med fiskeundersøgelser udført af Miljøstyrelsen, kommunerne og DTU Aqua regnes larverne konsekvent som bæklampretter – hvilket de formentlig også er i de fleste tilfælde. Det formodes dog, at flodlampretten yngler i alle åer, hvor de voksne er nogenlunde talrige: Brøns Å, Brede Å, Karup Å, Kongeåen, Ribe Å, Skjern Å, Sneum Å, Storåen, Varde Å og Vidåen.

I havet sker registreringerne meget tilfældigt, og det er især i forbindelse med Fiskeatlasprojektet (www.fiskeatlas.dk), at artens udbredelse i havet er kortlagt. Der er derfor en stor overvægt af nyere data (Fiskeatlasset påbegyndte registreringerne af saltvandsfiskene i 2009). Flodlampretterne fanges i de indre farvande især i åleruser og bundgarn, og i Nordsøen fanges de i trawl. De ret mange fangster, der er rapporteret ud fra Sydvestjylland via de såkaldte PO-dagbøger de seneste år, giver sandsynligvis et ret godt billede af fordelingen i havet herhjemme, da fangstområderne ligger tæt på

de store vestjyske åer. De flodlampretter, der fanges ved Østdanmark hører sandsynligvis til svenske åer eller andre store åer i Østersø-området.

Flodlampretternes færden i havet er der ikke nogen særlig viden om. Deres parasitiske levevis betyder, at de i store træk følger deres byttefisk og derfor lever meget spredt og uforudsigeligt. Der er ikke kendskab til særligt vigtige levesteder i havet, men det formodes, at de primært opholder sig i de kystnære områder. Fri passage ind i vandløbene er en forudsætning for optræk til gydepladserne, og det er i vandløbene, at man har størst mulighed for at beskytte/ophjælpe arten. Fjernelse af spærringer, genslyngning af åerne og forbedring af vandkvaliteten, der som oftest gennemføres af hensyn til laksefisk, hjælper også flodlampretten.

Omr. nr.:	Omr. navn:	Reg. 1995-2017:
H1	Skagens Gren og Skagerrak	2
H14	Ålborg Bugt, Randers Fjord og Mariager Fjord	1
H15	Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal	2
H16	Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg	5
H24	Hanstholm Reservatet, Nors Sø og Vandet Sø	2
H27	Hvidbjerg Å, Ove Sø og Ørum Sø	2
H30	Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simested og Nørre Ådal, Skravad Bæk	8
H39	Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal	1
H40	Karup Å	6
H47	Begtrup Vig og kystområder ved Helgenæs	5
H58	Nissum Fjord	4
H59	Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord	1
H61	Skjern Å	5
H62	Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen	3
H77	Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å øst for Varde	3
H78	Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde	78
H79	Sneum Å og Holsted Ådal	2
H80	Kongeå	3

H86	Brede Å	2
H90	Vidå med tilløb, Rudbøl Sø og Magisterkogen	4
H96	Lillebælt	2
H111	Sydfynske Øhav	2
H119	Tisvilde Hegn og Melby Overdrev	1
H131	Køge Å	2
H147	Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund	4
H148	Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde	1
H152	Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborg Sund, Bøtø Nor, Hyllekrog-Røds	1
H158	Nakskov Fjord	1
H165	Kims Top og den Kinesiske Mur	1
H173	Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als	1
H206	Stevns Rev	2
H208	Bøchers Grund	1
H222	Villestrup Ådal	1
H226	Kongenshus Hede	1
H233	Brabrand Sø med omgivelser	1
H260	Femern Bælt	1

Havlampret (*Petromyzon marinus*)

Havlampretten er en såkaldt anadrom vandrefisk, der yngler i vandløb og vokser op i havet. De voksne fisk, der lever som parasitter på andre fisk, mens de opholder sig i havet, trækker ind i større vandløb for at yngle om sommeren. Det er ikke påvist egentlig "homing" som hos fx laks og ørred, hvor de gydemodne fisk finder tilbage til det vandløb, de selv blev gydt. Man mener derimod, at de voksne fisk bliver tiltrukket af lugten af larver fra tidligere års gydning. Havlampretterne kræver steder med god strøm og sten-/grusbund for at kunne yngle. Når æggene klækker, vandrer larverne nedstrøms til steder med blød bund, hvor de graver sig ned. Havlampretterne er derfor afhængige af, at der er områder med blød bund nedstrøms gydepladserne. Larverne (der kaldes hørål eller ammocoetes) lever af detritus, kiselalger og forskellige mikroorganismer. Larvetilværelsen varer ca. 5,5-7,5 år, inklusiv den tid forvandlingen til den havgående form tager. De voksne dør efter gydningen.

Havlampretten er en forholdsvis sjælden fisk i Danmark, men da der kun meget uregelmæssigt foretages fiskeundersøgelser i åerne på den årstid og på de steder, hvor fiskene yngler, ved man i virkeligheden ikke ret meget om deres reelle udbredelse herhjemme. En grundig gennemgang af udbredelsen i ferskvand findes i *Atlas over danske ferskvandsfisk*. De fleste fund/fangster er sket i de større jyske åer (især de vestvendte). Trods registrering af gydning i en længere række af åer, er der så godt som fuldstændig mangel på viden om gydesuccesen. Larverne er nemlig kun fundet nogle få steder i Skjern Å. Den vigtigste grund til de manglende larvefund er, at larverne er svære at kende fra larver af flod- og bæklampretter. Det formodes, at fiskene yngler succesfuldt i fx Ribe Å, hvor de voksne ses gyde hvert år.

I havet sker registreringerne også ret sporadisk, og det er især i forbindelse med Fiskeatlasprojektet (www.fiskeatlas.dk), at artens udbredelse i havet er kortlagt. De registreres kun meget sjældent i forbindelse med fiskeundersøgelser, og da der ikke sker nogen erhvervsmæssig udnyttelse, fanges fiskene udelukkende som bifangst. Det sker fx i åleruser og bundgarn, men mange registreringer drejer sig også om havlampretter, der har siddet fastsugget på andre fisk og på skibe. De fleste fangster i havet er fra de indre farvande, men det handler nok mere om, hvordan fiskemetoderne er fordelt, end hvordan fiskene fordeler sig. Der fiskes nemlig næsten ikke med ruser og bundgarn ved Vestkysten. Man ville naturligvis forvente, at der var flest havlampretter i nærheden af de store, vestjyske åer, hvor de voksne er mest talrige, men det er altså ikke tilfældet. Der er ingen viden om,

hvor de havlampretter, der træffes i havet i den østlige del af landet, yngler. Det er nok mest sandsynligt, at de yngler i svenske åer.

Da havlampretterne som følge af den parasitiske levevis i stor udstrækning er tvunget til at følge med deres værtsfisk og derfor lever meget spredt, er der ingen viden om, at der findes særligt vigtige områder for dem i havet. Fri passage ind i vandløbene er en forudsætning for optræk til gydepladserne, og det er i vandløbene, at man bedst har mulighed for at beskytte/ophjælpe arten. Fjernelse af spærringer, genslyngning af åerne og forbedring af vandkvaliteten som oftest gennemføres af hensyn til laksefisk, hjælper altså også havlampretten.

Omr. nr.:	Omr. navn:	Reg. 1995-2017:
H6	Kærsgård Strand, Vandplasken og Liver Å	1
H12	Store Vildmose	1
H14	Ålborg Bugt, Randers Fjord og Mariager Fjord	1
H15	Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal	2
H20	Rold Skov, Lindborg Ådal og Madum Sø	3
H40	Karup Å	8
H47	Begtrup Vig og kystområder ved Helgenæs	1
H58	Nissum Fjord	6
H59	Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord	2
H61	Skjern Å	26
H62	Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen	4
H77	Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å øst for Varde	5
H78	Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde	30
H79	Sneum Å og Holsted Ådal	1
H80	Kongeå	1
H90	Vidå med tilløb, Rudbøl Sø og Magisterkogen	1
H111	Sydfynske Øhav	3
H120	Roskilde Fjord	3
H127	Vestamager og havet syd for	1
H147	Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund	4
H171	Gilleleje Flak og Tragten	2

H173	Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als	2
H206	Stevns Rev	1
H208	Bøchers Grund	1
H210	Ertholmene	1
H222	Villestrup Ådal	1
H223	Kastbjerg Ådal	1
H239	Alslev Ådal	4

Majsild (*Alosa alosa*)

Majsilden er en meget sjælden gæst i de danske farvande, og der findes kun få sikre registreringer, der alle er gennemgået i det følgende. Oplysninger i ældre litteratur om mulige danske ynglebestande kan ikke bekræftes, og der findes ikke dokumenterede fund fra vore vandløb. Kilder fra slutningen af 1800-tallet nævner, at stamsild (*Alosa finta*) af og til fanges i Simested Å og Skals Å, men navnet er et synonym for stavsild og altså ikke majsild. Oplysningen har imidlertid givet anledning til forvirring og er delvist ansvarlig for, at man senere har troet, at majsilden havde ynglet herhjemme.

Majsilden blev første gang registreret i Danmark den 27. maj 1871, da to eksemplarer blev fanget i Hjarbæk Fjord. Den 11. maj 1878 blev endnu en majsild fanget samme sted. En majsild på ca. 60 cm og 2,75 kg blev fanget i bundgarn ved Starreklinte Strand i Nekselø Bugt sidst i juni 1901, og i begyndelsen af juni 1903 blev en majsild på ca. 59 cm fanget i Isefjorden. I 1926 blev arten igen registreret – denne gang i Køge Bugt. I 1927 blev en majsild fanget vest for Skagen. Omkring 10. april 1933 blev en majsild fanget ved Kastager på Lolland.

Først den 24. juni 1958 blev arten med sikkerhed fanget igen. Det skete ved nordenden af Saltholm i Øresund. Ved Skagen blev majsild fanget henholdsvis 9. juli 1984 og 13. februar 1985. En majsild blev endvidere fanget 1 sømil ud for Hanstholm den 25. januar 1987, og i juli 1987 blev en majsild fanget ved Kejlsø i Bredningen ved Guldborgsund. I Randers Fjord ved Mellerup blev en majsild fanget i 1991, og muligvis er endnu et eksemplar fanget samme sted nogle år senere. I oktober 1992 blev en majsild fanget nær Skagen. Endelig blev en majsild fanget i Aabenraa Fjord i 1993. Siden 1993 er arten ikke dokumenteret i danske farvande. En nylig opgørelse fra tyske farvande viste, at kun 1 ud af 6.000 stamsild (*Alosa* spp.) var en majsild. Resten var den langt mere almindelige stavsild (*A. fallax*).

Alle ovennævnte fangster er sket tilfældigt under fiskeri efter andre arter. Arten er for sjælden til at blive registreret i den almindelige naturovervågning. Der er udsætningsprogrammer i gang i Tyskland, som måske på sigt vil føre til en stigning i antallet af fangster i danske farvande.

Stavsild (*Alosa fallax*)

Stavsilden er en såkaldt anadrom fisk, der yngler i ferskvand og vokser op i havet. Der er ikke sikkert kendskab til, at arten nogensinde har været en dansk ynglefisk, og herhjemme forekommer den som gæst fra landene syd for Danmark. Langt hovedparten af stavsildene herhjemme træffes i havet, og de få eksemplarer, der er fundet i nogle få af vore vandløb, betragtes blot som strejfer, da ferskvand ikke udgør en del af dens egentlige levested udenfor yngletiden. Af samme grund har de danske vandløbs tilstand ingen direkte betydning for artens forekomst herhjemme. Opholdet i ferskvand er for øvrigt forholdsvis kortvarigt, og gydepladserne ligger som regel ikke ret langt oppe i floderne. Fiskene yngler fra maj til juli, og de voksne svømmer tilbage til havet, kort tid efter at legen er overstået. Ynglen forlader som regel floderne om efteråret, og de vender først tilbage for at gyde efter 3-5 år – hannerne lidt tidligere end hunnerne.

Artens udbredelse i havet er ved at blive kortlagt i forbindelse med Fiskeatlasprojektet (www.fiskeatlas.dk). Kortlægningen har indtil videre vist, at stavsild træffes sporadisk ved kysterne i alle dele af landet, og at de også træffes på dybere vand i Skagerrak og i havet omkring Bornholm. De største tætheder finder man som regel langs Vestkysten, hvor fiskene ofte samler sig omkring havneanlæg og lignende (fx ved Hvide Sande og Thyborøn). Det skyldes formentlig, at sådanne menneskeskabte strukturer også er samlingssted for mange mindre fisk – stavsildenes vigtigste bytte.

Da artens udbredelse ikke tidligere er blevet kortlagt i samme detaljegrad, som det sker i forbindelse med Fiskeatlasprojektet, er det vanskeligt at bedømme, om forekomsten herhjemme har ændret sig væsentligt gennem tiden. Fiskeristatistik fra udlandet tyder imidlertid på, at arten har været meget mere almindelig for ca. 100 år siden. Fx var landingerne alene i Tyskland årligt dengang ca. 200-900 tons i Nordsøen og 1.700-2.100 tons i Østersøen. Fra 2005 til 2012 svingede de samlede årlige landinger i hele udbredelsesområdet mellem 3 og 46 tons. Den tilbagegang, man har set, ligger imidlertid en del årtier tilbage, og generelt er miljøtilstanden i de europæiske floder blevet bedre i de seneste årtier – noget der har stor betydning for alle anadrome fisk.

Omr. nr.:	Omr. navn:	Reg. 1995-2017:
H1	Skagens Gren og Skagerrak	32
H14	Ålborg Bugt, Randers Fjord og Mariager Fjord	7
H15	Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal	2
H16	Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg	1
H28	Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted Fjord og Agerø	6
H30	Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simested og Nørre Ådal, Skravad Bæk	2
H47	Begtrup Vig og kystområder ved Helgenæs	1
H55	Venø, Venø Sund	2
H58	Nissum Fjord	3
H59	Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord	1
H62	Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen	8
H78	Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde	9
H127	Vestamager og havet syd for	1
H135	Sejerø Bugt og Saltbæk Vig	6
H152	Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborg Sund, Bøtø Nor, Hyllekrog-Røds.	2
H165	Kims Top og den Kinesiske Mur	1
H166	Herthas Flak	1
H171	Gilleleje Flak og Tragten	7
H186	Mols Bjerger med kystvande	1
H206	Stevns Rev	3
H254	Sandbanker ud for Thorsminde	2
H255	Sydlig Nordsø	2
H260	Femern Bælt	1

Pigsmerling (*Cobitis taenia*)

Pigsmerlingen er en lille ferskvandsfisk, der hovedsagelig findes i vandløb, men den kan også leve i søer. Begge steder foretrækker den sandbund og områder med grøde, og i vandløbene lever den især på steder, hvor strømmen ikke er alt for stærk. Fiskene er ret stationære og ligger ofte mere eller mindre nedgravede i bunden om dagen. Arten er forholdsvis hårdfør og tåler store udsving i temperaturen. Den er heller ikke så følsom over for lavt iltindhold som mange andre vandløbsfisk, hvilket skyldes, at den kan sluge luftbobler ved overfladen og optage ilt via tarmvæggen.

Pigsmerlingen er kun udbredt i nogle forholdsvis få åsystemer i den østlige del af Danmark. På Fyn er den i de seneste årtier fundet i Vindinge Å-system, Odense Å-system og Stavids Å. Tidligere har den også været udbredt i Syltemade Å, men her er den tilsyneladende uddød for mere end 50 år siden. På Sjælland findes bestande i Suså-systemet (hvor den er vidt udbredt), Fladså, Halleby Å-systemet, Køge Å-systemet, Tude Å-systemet. Desuden har den tidligere været rapporteret fra enkelte andre åer, men disse oplysninger ligger langt tilbage i tiden eller regnes som usikre. På Lolland findes den overvejende i Maribosøerne, men den er også fundet i nogle mindre vandløb (Kirkenorsløbet, Holebyløbet og Rødby Kanal). Endelig er den fundet enkelte gange i Nordborg Sø på Als. En grundig gennemgang af artens udbredelse og biologi kan ses i *Atlas over danske ferskvandsfisk*.

Da pigsmerlinger hovedsagelig lever i vandløb på steder, hvor der også findes laksefisk, bliver de jævnligt registreret i forbindelse med den overvågning, der foretages her (primært elfiskedata fra Winbio). Da antallet af stationer, der bliver elfisket, er faldet meget, siden amterne blev nedlagt ved udgangen af 2006, er også antallet af registreringer af pigsmerlinger faldet. Da der de fleste steder generelt er sket forbedringer af levevilkårene i åerne i de seneste årtier, er der dog ingen grund til at frygte en overordnet tilbagegang. Blot bør man sikre en skånsom pleje af vandløbene, så man ikke fjerner for store dele af vegetationen eller bundens sand. I søerne er fangsterne af mere tilfældig karakter, og her vil man i de fleste tilfælde skulle lave målrettede undersøgelser, hvis artens tilstedeværelse skal undersøges i detaljer. Den kan dog fanges i finmaskede garn. Da pigsmerlingerne oftest findes på sandbund i søerne, er udledning af næringssalte et problem, da en øget algeproduktion ofte efterlader et lag af slam på bunden.

Omr. nr.:	Omr. navn:	Reg. 1995-2017:
H98	Odense Å med Hågerup Å, Sallinge Å og Lindved Å	44
H131	Køge Å	15
H137	Store Åmose, Skarresø og Bregninge Å	3
H138	Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken	12
H145	Holmegårds Mose	2
H194	Suså med Tystrup-Bavelse Sø og Slagmosen	119
H156	Maribosøerne	5

Dyndsmerling (*Misgurnus fossilis*)

Dyndsmerlingen er Danmarks sjældneste ferskvandsfisk, og den betragtes som kritisk truet på den danske rødliste. Naturligt har den så vidt man ved kun været udbredt i nogle få sønderjyske åsystemer, og det er kun i Vidå-systemet, at der stadig findes nogle små populationer. Helt specifikt er det i de seneste år kun i området ved Sølsted Mose nord for Tønder samt i kogene ved den yderste del af Vidåen, at den er fundet/påvist – og her kun i meget lavt antal. Den lever naturligt hovedsagelig i sump- og moseområder, og den kritiske status skyldes primært den ødelæggelse af levestederne, der fandt sted i første del af 1900-tallet, hvor en stor del af Sønderjylland blev afvandet for at skaffe mere landbrugsjord. De få tilbageværende dyndsmerlinger er stadig truet af fx hårdhændet vandløbsvedligeholdelse, og uden en målrettet indsats for at redde arten, kan man frygte, at den i løbet af få år vil forsvinde fra Danmark.

Valget af levested betyder, at dyndsmerlingen kun meget vanskeligt fanges i den traditionelle overvågning, der primært koncentrerer sig om ørredførende vandløb og egentlige søer. Desuden er den vanskelig at fange med de redskaber (elfiskeri og garn), der normalt benyttes. Gennem tiden er der lavet en del målrettede eftersøgninger af amter og kommuner, og Fiskeatlasen (www.fiskeatlas.dk) foretog i årene fra 2007 til 2012 eftersøgning på alle lokaliteter, hvor dyndsmerlingen tidligere havde været rapporteret. Undersøgelserne har bl.a. vist, at eftersøgning af det såkaldte eDNA, hvor man sporer fiskenes DNA i vandet, er en effektiv metode til at fastslå tilstedeværelse af arten.

Omr. nr.:	Omr. navn:	Reg. 1995-2017:
H89	Sølsted Mose	25
H90	Vidå med tilløb, Rudbøl Sø og Magisterkogen	2

Snæbel (vadehavspopulationer af *Coregonus maraena*)

Snæblens systematiske status har været meget omdiskuteret. Traditionelt har den været regnet som en særskilt art, *Coregonus oxyrinchus*, men både morfologiske og genetiske undersøgelser viser, at de nuværende bestande i vadehavsområdet bedst kan betegnes som populationer af den almindelige helt, *Coregonus maraena* (tidligere *Coregonus lavaretus*). Det danske navn snæbel er dog bevaret for de vandrende bestande i Vadehavsregionen.

Snæblen er en anadrom fisk, der yngler i vandløb og vokser op i havet nær åmundingerne.

Herhjemme har dens udbredelse pga. sammenblanding med den almindelige helt været angivet noget forskelligt, men der er nu enighed om, at kun fisk fra Vadehavet (herhjemme fra Varde Å til Vidåen) kan kaldes snæbler. De adskiller sig hovedsagelig fra de almindelige helt ved, at de gennemsnitligt har en lidt længere snude, og at de formentlig tåler en lidt højere saltholdighed.

Fra omkring 1920 gik bestandene voldsomt tilbage som følge af forurening, udretning af åerne og spærringer, og da man i 1980'erne påbegyndte en redningsplan, var det kun i Vidåen og i mindre grad Ribe Å, at der var en bestand. Et avlsprogram blev iværksat i begyndelsen af 1980'erne, og fra 1987 til 1992 blev der udsat over 2. mio. snæbler i seks af områdets åer. Det resulterede i store gydebestande i flere af åerne, men da der ikke var ændret nævneværdigt på årsagen til tilbagegangen, faldt antallet gradvist igen, da udsætningerne ophørte. Fra 2007 til 2011 blev der gennemført et stort såkaldt EU Life Projekt for at hjælpe bestandene, og i fire åer (Vidåen, Ribe Å, Sneum Å og Varde Å) blev der fjernet spærringer, genslynget å-strækninger og lavet gydepladser. Desværre har disse tiltag, der ellers i sig selv må betragtes som en succes, vist sig ikke at være tilstrækkelige – måske fordi der aldrig er foretaget helt grundlæggende undersøgelser af snæblernes biologi og livscyklus. Ydermere er skarver i stigende grad begyndt at jage i åerne, og undersøgelser har vist, at de står for ca. 30 % af dødeligheden hos snæblerne. Antallet af snæbler er derfor faldet støt de seneste år, og det er nu igen kun i Vidåen, at der er en egentlig bestand. Det blev vurderet, at gydebestanden i 2014 her bestod af ca. 3.500 snæbler.

I de perioder, hvor der blev arbejdet aktivt med at genskabe bestandene, blev der foretaget hyppige (de fleste steder årlige) bestandsanalyser for at følge udviklingen. I de seneste år er der imidlertid lavet meget få undersøgelser, så de nyeste oplysninger om fangster, er af meget tilfældig karakter. Det er også kun i ferskvand, at der overhovedet er lavet egentlige undersøgelser. Man ved derfor

kun ganske lidt om fiskenes færden i Vadehavet. Det skyldes bl.a. et forbud mod garnfiskeri i Vadehavet, og da snæbler ikke går i ruser, er der stort set ingen indberetninger fra fiskeri. Skal snæblen reddes fra udryddelse, bør man fokusere på at få undersøgt de præcise krav til levested i alle faser af dens livscyklus, og på kort sigt bliver man givetvis nødt til at genoptage udsætningsprogrammet.

Omr. nr.:	Omr. navn:	Reg. 1995-2017:
H78	Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde	24
H77	Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å øst for Varde	8
H79	Sneum Å og Holsted Ådal	8
H80	Kongeå	6
H86	Brede Å	11
H90	Vidå med tilløb, Rudbøl Sø og Magisterkogen	20
H239	Alslev Ådal	1